

Editörden...

Sevgili Okurlarımız,

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisinin 2023 yılının üçüncü sayısı olan Eylül, 24. Cilt, 3. Sayısı ile yeniden karşınızdayız. Her zaman olduğu gibi, öncelikle dergimize katkı sağlayan yazarlarımıza, hakemlerimize, okurlarımıza, Akademik Danışma Kurulumuza ve Editörler Kurulumuza sizlerin huzurunda teşekkür ediyorum. Editörler Kurulu olarak dergimizi niceliksel ve niteliksel olarak daha üst seviyelere taşımak için yoğun çaba sarf ettiğimizi sizlere bildirmek isterim. Bu sayımızda yer alan makaleleri tanıtmaya geçmeden önce bu sayımızdan itibaren Alan Editörü görevini yürüten ve ekibimizden ayrılan *Dr. Öğr. Üyesi Özgül ALDEMİR-FIRAT* ile İngilizce / Yabancı Dil Editörü görevini yürüten ve ekibimizden ayrılan *Dr. Öğretim Üyesi Şevket ÖZDEMİR*'e dergimize yaptıkları katkıları ve özverili çalışmaları için sizlerin huzurunda çok teşekkür ediyorum ve bundan sonraki çalışmalarında başarılar diliyorum.

Dergimizin bu sayısında altı makale yer almaktadır. Bu çalışmaları kısaca sizlerle paylaşmak istiyorum. Bu sayımızda yayımlanan ilk araştırma makalesi *Mustafa CEYLAN* tarafından yürütülen “*Yazılı Ürünlerin Bağdaşıklık ve Tutarlılıklarının Okuma Performansı ve Gelişimsel Düzeylere Göre İncelenmesi*” adlı çalışmadır. Bu çalışmada okumada sergiledikleri performansa ve sınıf düzeyine bağlı olarak öğrencilerin yazılı ürünlerindeki bağdaşıklık ve tutarlılıkları incelenmiştir. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden karşılaştırmalı betimsel model ile yürütülmüştür. Araştırmada okuma becerisinde düşük performans sergileyen 183 öğrencinin (dördüncü sınıf 50, altıncı sınıf 71 ve sekizinci sınıf 62), okuma becerisinde yüksek performans sergileyen 192 öğrencinin (dördüncü sınıf 55, altıncı sınıf 74 ve sekizinci sınıf 63) yazılı ürünlerinde bağdaşıklık öğelerini kullanma sıklıkları ve metin tutarlılığı puanları karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Verilerin toplanmasında Formel Olmayan Okuma Envanteri, öykü yapısını hatırlatma amacıyla hazırlanan bir video ve sessiz olarak izlettirilen bir film kullanılmıştır. Verilerin analizinde ikili karşılaştırmalar için Mann Whitney U, üçlü karşılaştırmalar için Kruskal Wallis Testleri kullanılmıştır. Analizler sonucunda bağdaşıklık öğelerine bakıldığında dördüncü ve sekizinci sınıflarda okuma becerisinde düşük performans sergileyen öğrencilerin okuma becerisinde yüksek performans sergileyen akranlarından düşük puanlar aldıkları görülmüştür. Ayrıca dördüncü sınıftan sekizinci sınıfa kadar okuma becerisinde yüksek performans sergileyen öğrencilerin yazılı ürünlerinde bağdaşıklık öğeleri açısından ilerleme olduğu, okuma becerisinde düşük performans sergileyen öğrencilerde ise anlamlı bir ilerleme olmadığı bulunmuştur. Tutarlılık puanlarına bakıldığında tüm sınıf düzeylerinde okuma becerisinde düşük performans sergileyen öğrencilerin yüksek performans sergileyen akranlarından düşük puanlar aldıkları ve her iki gruptaki öğrencilerin dördüncü sınıftan sekizinci sınıfa kadar yazılı ürünlerinde tutarlılık puanları açısından ilerleme olduğu görülmüştür. Okuma becerisinde düşük performans sergileyen öğrencilerin bağdaşıklık araçlarını kullanmadaki sorunlarının ve tutarlı metinler oluşturamamalarının öğrencilerin dil becerilerindeki yetersizlikten kaynaklı olabileceği, öğrencilerin yazma çalışmalarında kısa cümleler kurmayı tercih ettiklerini, cümleleri bağlamaya gereksinim duymadıkları ve sınıf düzeylerinin ilerlemesiyle bağdaşıklık araçlarının kullanılma düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

“*Öğretmenlik Uygulamasına Devam Eden Öğretmen Adaylarının Çoklu Yetersizliği Olan Görmeyen Çocuklara Yönelik Görüşleri*” adlı ikinci araştırma makalesi *Pınar DEMİRYÜREK, Hatice Cansu BİLGİÇ* ve *Pınar ŞAFAK* tarafından kaleme alınmıştır. Araştırmada özel eğitim öğretmen adayı son sınıf öğrencilerinin çoklu yetersizliği olan görmeyen (ÇYG) öğrencilerle yaptıkları öğretmenlik uygulaması sonucunda bu öğrencilere ve eğitimlerine yönelik algılarında değişiklik olup olmadığı belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırmalardan yarı yapılandırılmış görüşme ile gerçekleştirilen araştırmada, amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örnekleme yöntemine uygun olarak seçilen, Görme Engelliler Öğretmenliği Programı'nda okuyan ve ÇYG öğrencilerle öğretmenlik uygulamasına devam eden dört kız iki erkek öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri; yarı-yapılandırılmış görüşmelerle elde edilmiştir. Veriler, öğretmenlik uygulaması başlamadan önce ve bitiminde toplanmış ve toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Ulaşılan bulgular ışığında, ÇYG olan öğrencilerle yapılan öğretmenlik uygulamasının öğretmen adaylarının ÇYG öğrenciler ve onların eğitimleri üzerinde olumlu yönde etkisi olduğu görülmüştür. Uygulama sonrası, tüm katılımcılar ÇYG öğrencilerle olumlu deneyimler yaşamışlardır. Öğretmen adayları uygulama sonrası okul ve sınıfın fiziki yapısına eleştirel bir gözle bakmışlardır bu nedenle eğitim ortamı temasında, başlangıçta iki katılımcı sınıfın fiziksel yapısını olumlu bulurken, son görüşmede tüm katılımcılar uygun olmadığını belirtmiştir. Öğretmen adaylarının eğitimi temasında ise, teorik derslerin faydalı olduğu ancak uygulama ile desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Katılımcılar, ÇYG olan öğrencilerle yapılan öğretmenlik uygulamasının deneyim kazanmak açısından yararlı olduğunu ve mezuniyet sonrası her türlü yetersizliğe sahip öğrenciyle çalışabileceklerini belirtmişlerdir. Bu çalışma, öğretmen adaylarının ÇYG öğrencilere ve eğitimlerine yönelik görüşlerini incelemekte ve uygulama öğretim yılı boyunca olumlu yönde değişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Öğretmen adayları, duygularının ve eğitim ortamlarına yönelik görüşlerinin deneyim kazandıkça olumlu yönde değiştiğini belirtmişlerdir. Katılımcılar, özel eğitim programlarının uygulama ve deneyim odaklı ders içeriklerini artırarak zenginleştirilmesi gerektiğini

vurgulamışlardır. Ayrıca, hizmet içi eğitim ve dijital materyallerin öğretmenlerin nitelikli eğitim sunmalarına katkı sağlayabileceği belirtilmiştir.

Üçüncü araştırma makalesi *Hidayet DİKİCİ* ve *Selda ÖZDEMİR* tarafından yürütülen “*Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocuklarla Tipik Gelişim Gösteren Çocukların Sosyal Bilgi İşleme Süreçleri ve Yönetici İşlev Davranışlarının Karşılaştırmalı İncelenmesi*” adlı çalışmadır. Bu araştırmanın amacı DEHB olan çocuklarla TGG çocukların sosyal bilgi işleme süreçleri ve yönetici işlev davranışlarının karşılaştırılması olarak incelenmesidir. Araştırma, nicel araştırma desenlerinden tarama modelinden, genel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcıları, 8-10 yaş aralığında, 25 DEHB tanısı almış çocuk ile yine aynı cinsiyette ve yaş aralığında TGG 25 çocuk olmak üzere 50 çocuktur. Araştırmaya 25 öğretmen ve 50 ebeveyn dahil olmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak Sosyal Bilgi İşleme Süreci Değerlendirme Formu ve Yönetici İşlev Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği'nin anne-baba ve öğretmen formları kullanılmıştır. Araştırma bulguları DEHB olan çocuklarla TGG çocuklar arasında Sosyal Bilgi İşleme Süreci Değerlendirme Formu'nun tüm basamaklarında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Bu bulgularla benzer biçimde Yönetici İşlev Davranışları Derecelendirme Ölçeği Ebeveyn ve Öğretmen Formu'nun tüm alt ölçeklerinde ve alt boyutlarında da anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Sosyal bilgi işleme süreci ve yönetici işlev davranışları arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise Sosyal Bilgi İşleme Becerisi Değerlendirme Formu'nun bazı alt basamakları ile Yönetici İşlev Davranışları Derecelendirme Ölçeği'nin Anne Baba ve Öğretmen Formunun bazı alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Bulgular, DEHB olan çocukların TGG akranları ile kıyaslandığında Sosyal Bilgi İşleme Modelinin altı adımının her birinde ve yönetici işlevlerin bazı alt boyutlarında sınırlılıklar yaşadıklarını göstermiştir. Araştırma bulgularının sosyal bilgi işleme ile yönetici işlevler arasındaki ilişkilerin DEHB olan çocukların sosyal ve akademik becerilerindeki önemine işaret ettiği sonucuna varılmıştır.

Emrah BİLGİÇ ve *Emine Sema BATU* tarafından kaleme alınan dördüncü araştırma makalesi “*Kaynaştırma Uygulamalarında Gerçekleştirilebilecek Uyarlamalar Eğitiminin Sınıf Öğretmenlerinin Uyarlamaların Önemine İlişkin Görüşlerine Etkisi*” adını taşımaktadır. Araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerine yönelik öğretimsel uyarlamalar (ÖU) konusunda hazırlanan bir bilgilendirme paketi uygulamasının (BPU), öğretmenlerin ÖU'nun önemine ilişkin görüşleri üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Araştırmada karma yöntem, araştırma deseni olarak “çok aşamalı karma desen” kullanılmıştır. Araştırma; a) BPU öncesi görüş (gereksinim) belirleme, b) BPU hazırlanması ve uygulanması (öğretmen eğitimi), c) BPU etkililiğinin belirlenmesi, d) BPU'ya ilişkin sosyal geçerlik belirlenmesi ve e) İzleme aşaması olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır. Araştırmanın katılımcıları; Sakarya ili Hendek ilçesinde, sınıfında ÖGÖ bulunan (nicel boyutta 60 [Deney grubu: $n = 30$, kontrol grubu: $n = 30$] kişi, nitel boyutta 31 kişi) ilkökul sınıf öğretmenleridir. Araştırmanın nitel boyut verileri odak grup görüşmeleriyle (OGG), nicel boyut verileri; Kaynaştırmaya İlişkin Düzenlemeler Ölçeği kullanılarak, sosyal geçerlik verileri Sosyal Geçerlik Formu kullanılarak ve kişisel bilgilerin yer aldığı veriler ise Demografik Bilgi Formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre sınıf öğretmenlerine yönelik hazırlanan BPU'nun, ÖU'nun önemine ilişkin öğretmen görüşlerinin pozitif yönde değişmesinde etkili olduğu bulunmuştur. Araştırmanın sosyal geçerlik bulguları ise öğretmenlerin gerçekleştirilen BPU'yu yararlı ve işlevsel bulduklarını göstermiştir.

Beşinci araştırma makalesi olan “*Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Uyarlanmış Beden Eğitimi ve Spor Uygulamalarına Yönelik Müdür Görüşleri*” adlı çalışma *Gizem KARAKAŞ* ve *Atike YILMAZ* tarafından kaleme alınmıştır. Çalışmada, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere yönelik uygulanan beden eğitimi ve spor uygulamalarıyla ilgili mevcut durumların belirlenmesi ve buna yönelik müdür görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma kapsamında tasarlanan çalışmada durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma Kocaeli ili İzmit ilçesinde faaliyet gösteren ve kolayda ulaşılabilir durum örneklemesi yoluyla seçilen dokuz kurumda gerçekleştirilmiştir. Kurum müdürleriyle yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formları ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Kurum müdürlerinin görüşleri doğrultusunda dört ana tema ve bu ana temalara bağlı toplam on adet alt tema ortaya çıkmıştır. Ana temalar, MEB (Millî Eğitim Bakanlığı) gölgesi, eğitimci özellikleri, beden eğitimi ve spora yönlendirme ve gelişimin bütünlüğü olarak belirlenmiştir. Kurumlarda resmi olarak beden eğitimi ve spor uygulaması olmasa da kurumların duyarlılığı ve çabası sayesinde beden eğitimi ve spor uygulamaları ile ilgili hizmet ve yönlendirmelerin yapıldığı görülmüştür. Kurumların, yönetmelikte beden eğitimi ve spor alanında bir modül eklenmesini istedikleri ve bu konuda gereklilikleri yerine getirecekleri belirlenmiştir. Yönetmeliğin gölgesinde çaba harcayan, sportif uygulamaların özel gereksinimli çocuklara sağlayacağı yararların farkında olan kurum müdürleri için maddi ve manevi imkanları zorlamak, inisiyatif kullanmak eğitim için atılması gereken bir adım olarak ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nde zorunlu bulunması gereken personel kapsamında beden eğitimi ve spor öğretmenleri ve rekreasyon uzmanlarının da olması ve istihdam edilmesi gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sayıda yer alan altıncı makale olan “*Özel Yetenek Merkezlerinin Karşılaştırılması İncelenmesi*” adlı derleme makalesi *Ayşıl AĞAYA* ve *Sema TAN* tarafından kaleme alınmıştır. Araştırmada 17 farklı özel yetenekli

öğrenciler eğitim ve araştırma merkezlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma, betimsel bir durum saptaması niteliğinde olduğu için araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman analiz yöntemi kullanılmıştır. 17 özel yetenek merkezinin internet sitesi belirli temalarla içerik analiziyle incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler içerik analiziyle beraber betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Merkezlerin internet sitelerinde en çok yer alan bilgilerin merkezin program ve müfredat modelleri, yürüttükleri faaliyetler olduğu görülmüştür. Merkezlerin internet sitelerinde en az yer alan bilgilerin ise merkeze kabul şartlarının olduğu belirlenmiştir. Özel yetenek merkezlerinde çalışan personelin en fazla doktora düzeyinde olduğu, en az ise yüksek lisans öğrencisi olduğu görülmüştür. Bununla beraber merkezlerin maddi destek kaynaklarının en çok belirli fonlar olduğu en az ise devlet desteği olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrenci kabul şartlarına yer veren merkezlerin en çok kendilerine özgü bir değerlendirme sistemi kullandıkları belirlenmiştir.

Sevgili Okurlarımız, dergimizin zamanında çıkması ve niteliğinin artırılması için yoğun çaba harcayan Editörler Kurulunda yer alan çalışma arkadaşlarıma sizlerin huzurunda bir kez daha çok teşekkür ediyorum. Siz değerli okurlarımıza, yazarlarımıza ve hakemlerimize destekleriniz ve katkılarınız için tekrar teşekkür ediyorum ve süreçteki desteklerinizi ve katkılarınızı sürdürmenizi rica ederek saygılarımı sunuyorum. 2023 yılının Aralık ayında yayımlanacak olan 24. Cildin dördüncü sayısında tekrar buluşmayı diliyorum...

Prof. Dr. Hatice BAKKALOĞLU